

Under socialismens fana

Några blad ur Socialistiska Partiets historia

av Uno Modin

Inledning

Inom svensk och internationell arbetarrörelse har sedan slutet av 60-talet nya krafter börjat uppkomma som förespråkar klasskamp och socialism. De har vänt sig mot såväl socialdemokratiens klassamarbetspolitik som stalinismens förtryck i Sovjetunionen och Kina.

Men de frågor som kommit upp är egentligen inte nya. När det sovjetiska arbetarstaten urartade på 20-talet började också medlemmar i kommunistpartierna världen över ifrågasätta den stalinistiska ledningen. I första hand var det den s k Internationella Vänsteroppositionen, under ledning av Leo Trotskij, som i handling försökte fullfölja den ursprungliga revolutionära och marxistiska kursen från arbetarrörelsens barndom. Man höll fast vid den politik som socialdemokraterna övergav vid det första världskrigets utbrott och som byråkraterna i Moskva övergav under 20-talets senare hälft.

Men även andra strömningar inom arbetarrörelsen sökte återknyta eller hålla fast vid den marxistiska grundvalen. De misslyckades. De anslöt sig aldrig till Vänsteroppositionen, senare Fjärde Internationalen. Antingen återvände de till socialdemokratin, som det norska Arbeiderpartiet. Eller upplöstes de, som Socialistiska Partiet i Sverige.

När vi idag står inför uppgiften att bygga en ny kraft inom svensk arbetarrörelse, det nya socialistiska partiet, måste vi lära av vår historia. Vi måste studera inte bara den International vi tillhör, utan också försöken i Sverige att skapa ett revolutionärt socialistiskt parti – i opposition mot både kapitalism och stalinism. Vi måste lära oss av den tidens misstag och framgångar.

Föreliggande skrift heter: *Under Socialismens Fana* och gavs ut av Socialistiska partiet 1936, inför det val som skulle ge partiet det första allvarliga slaget och förebåda partiets upplösning tre år senare. Valnederlaget och växande motsättningar inom partiet ledde till en första partisprängning 1937, när Karl Kilbom och en grupp medlemmar lämnade partiet och återanslöt sig till socialdemokraterna.

Den historien finns dock inte med i denna historieskrivning som andas optimism och tillförsikt.

Samtidens problem och tvistefrågor slätas över. Skriftens förtjänster ligger därmed inte i beskrivningen av 30-talets mitt, utan i historiken över den tid som ledde fram till 30-talets Socialistiska partiet.

Om denna skrift kan tjäna som ”aptitretare« för dagens socialister och sprida ett ökat intresse för den revolutionära socialismens historia torde den tidens författare ha nått sitt syfte. Att han syften senare skulle förändras när UNO MODIN politiskt urartade totalt i början av 40-talet hindrar inte att han skrift från 1936 idag är värdefull för socialister.

Dem som är intresserade av Socialistiska partiets politik och historia efter 1936 vill jag hänvisa till en bok av Bernt Kennerström som heter *Mellan två internationaler* och som gavs ut 1974 av *Arkiv*.

Men jag tänker här kortfattat redogöra för utvecklingen efter 1936.

Svårigheterna för SP uppstod vid tiden för Kommunistiska Internationalens (och därmed SKP:s) högersvängning efter nederlaget i Tyskland. Folkfrontspolitiken från SKP naggade SP:s ”revir« i kanterna. Partierna närmade sig politiskt. Tillbakagången i andrakammarvalet 1936 från 132 564 röster till 127 832, i stället för en väntad framgång, ledde till en demoralisering inom ledningen.

Arbetsutskottet möttes i tre dagar i september 1936 för att analysera valresultatet. Man menade att partiet skadats av sin valkartell med SKP p g a de pågående rättegångarna mot vänsteroppositionen i Moskva. Andra ifrågasatte marxismen och talade mot partiets existens och för ett samgående med SAP.

Partiledningen delades så småningom i två läger där hela den förda politiken kom att debatteras. Den gamla linjen företrädde av Nils Flyg, partiordförande och medlem i arbetsutskottet sedan 20-talet. Den andra linjen som mer och mer började ifrågasätta partiets existens, leddes av den tidigare chefredaktören för partiets dagstidning Folkets Dagblad, Karl Kilbom.

Under våren 1937 började Karl Kilbom förhandla om ett inträde i SAP och snart var partisplittringen ett faktum. Endast några hundratal medlemmar följde Kilbom, men splittringen fick ändå allvarliga konsekvenser. Många medlemmar demoraliserades och lämnade partiet. Men av de namnkunniga stannade bl a Ture Nerman, Anton Nilsson och Albin Ström kvar med Nils Flyg.

Det var ett kraftigt åderlätet parti de nu skulle få reorganisera. 3-5 000 medlemmar hade hoppat av under och efter fraktionsstriden. Förutom de olika funktionärerna gick samtliga en politisk passivitet tillmötes.

Men partiet byggdes långsamt upp igen. På våren 1939 hade partiets tidning Folkets Dagblad sin största upplaga genom tiderna. 25 800 exemplar per dag. En hög upplaga på den tiden. Partiets anseende som den bästa antinazistiska kraften stärktes efter Stalin-Hitler pakten och SKP:s påföljande svängning i förhållande till Tyskland.

Krigsförberedelserna i Europa påverkade dock partiet till nya fraktionsstrider. Flyg förespråkade en abstrakt neutralitet både för partiet och för Sverige. I en politisk resolution ställde man kampen för socialismen åt sidan. Krigsfaran var det viktigaste och Sovjetunionens förräderi skulle avslöjas. Parollen för dagen blev "för en kämpande demokrati«.

Det ledde till en ny partisprängning. Den största delen av partiet försvann in i passiviteten. Ture Nerman, som var riksdagsman för SP valde den ensamme antinazistens väg. Albin Ström och Anton Nilsson bildade tillsammans med många ledande från partiet och ungdomsförbundet som t ex Evald Höglund, ett nytt parti. Vänstersocialistiska partiet. Ett parti som aldrig skulle lyckas.

Flera av de gamla ledarna stannade kvar hos Nils Flyg som utvecklade en allt mer nationalistisk politik. Den spillran som till både politik och medlemsantal stod fjärran från det gamla Socialistiska partiet, brottades med stora problem. Folkets Dagblad minskade katastrofalt i upplaga och partilokalerna på Klara norra kyrkogata i Stockholm krävde stora penningsummor i underhåll.

Tidningen gick omkull och när den kom ut igen finansierades den från den Tyska legationen! Socialisten och antinazisten Nils Flyg hade blivit en förkämpe för det nazistiska Tyskland.

Nils Flyg dog 1943 av en hjärtinfarkt men den handfull besvikna och förvirrade personer som följt honom under hans sista tre år fortsatte att ge ut Folkets Dagblad till den 15 maj 1945 då pengarna tog slut. Man skrev: "Tidningen faller för en lönnmördares smutsiga vapen.« Vad man glömde meddela var att mordet skedde långt tidigare.

Socialisterna som bröt med Flyg innan han började sin vandring åt höger befann sig nu på olika ställen.

Ture Nerman blev amerikavän. Vänstersocialistiska partiet sprack 1945. Albin Ström blev en vän till de allierade segermakterna. Anton Nilsson och Evald Höglund försökte bilda nya

partier. Först Oberoende Arbetarpartiet, sedan Revolutionära socialistiska partiet, anslutet till Fjärde Internationalen, men inget av dessa försök lyckades.

Under 50-talet syntes det omöjligt att bygga ett nytt revolutionärt socialistiskt parti. Antikommunismen och det växande välståndet, tillsammans med den oerhörda dominans över arbetarrörelsen som SAP hade, gjorde det mycket svårt att bibehålla det socialistiska arvet i Sverige.

Först efter studentradikaliseringen kring 1968, började socialismens idéer åter att spridas i Sverige. De senaste 15 åren har en ny generation socialister trätt fram och gått igenom viktiga erfarenheter. Erfarenheter som skolat och härdat vår tids socialister och lärt oss att åter resa kampen mot såväl kapitalismen som stalinismen. Det har gjort det möjligt för oss att åter ta upp Socialistiska partiets paroll FÖR SOCIALISMENS SEGER I VÅR TID.

Stockholm i februari 1982

Jan Bergman

Under socialismens fana

Några blad ur
Socialistiska Partiets
historia

av Uno Modin

Partiförlaget, Luntmakareg. 52, Stockholm, 1936

Internationella förutsättningar för partiets framträdande.

Som en anad men ändå överraskande katastrof kom år 1914 det föregående världskrigets utbrott. Kapitalismen hade av sin inneboende anarki drivits över från den fria konkurrensens metoder till organisationen i trustar och karteller. Nu var det främst kampen mellan dessa som förde till den stora katastrofen. 13 miljoner människor dödades och 21 miljoner sårades och lemlästades på slagfälten. Riken och regimer krossades, gränser utplånades, organisationer störtade samman. Efter det imperialistiska kriget kom medborgarkriget. Revolutionernas åskor rullade över Europa. Kampen mellan de kapitalistiska makterna om råvarukällor och marknader blev till en kamp mellan de båda stora samhällsklasserna: bourgeoisi och proletariat.

Världskrigets eld både förbrände och härdade. Den förintade den mödosamt skapade arbetarrörelsen, som nu visade sig inte hålla måttet, men det svetsade också samman en ny, mer kampbetonad och slagkraftig sådan. Andra Internationalen krossades. Den hade under årens lopp allt för intimt växt samman med det härskande systemet och den steg, stod och sjönk med detta system. Efter att på åtta kongresser ha antagit åtta resolutioner om åtgärder och kamp mot kriget, gav den vika redan för den första nationalistiska vindpusten, den sopades bort av den chauvinistiska orkanen. Förgäves väntade arbetarna i de olika länderna på parollen om kampen mot kriget. Den kom inte. I stället drevs de ut av sina respektive regeringar för att mörda varandra i ”demokratins” och ”kulturens” namn.

Det dröjde dock inte länge förrän mitt i detta kaos, i spillrorna av den krossade rörelsen, strömningar började göra sig gällande som strävade till ett nytt internationellt enande. Små grupper av socialister samlades i olika länder och sökte ånyo, med de medel som stod till buds, förbindelse med varandra. Dessa grupper lyckades också till slut åstadkomma en samlande konferens som i september 1915 hölls i den lilla schweiziska byn Zimmerwald. Konferensen, som bestod av representanter för 11 länder – däribland var Sverige representerat av Zeth Höglund och Ture Nerman – visade en ganska heterogen sammansättning. Den dominerades emellertid av de radikala socialister, som redan gjort sig kända som oppositionsmän vid den gamla Internationalens kongresser. Framför allt lägger man märke till sådana namn som Lenin, Sinovjev, Axelrod, Radek, Balabanov, Ledebour, Lazzari, Rakovsky och Roland-Holst – av dem kom många även senare att sätta outplånliga spår inom den revolutionära arbetarrörelsen. Trots att ganska skilda meningar gjorde sig gällande, beslöt konferensen enhälligt avfattandet av en resolution, vari riktlinjerna för den socialistiska kampen mot kriget drogs upp. ”Nu gäller det”, heter det bland annat i detta aktstycke, ”att träda fram för den egna saken, för socialismens heliga mål, för de undertryckta folkens så väl som för de förslavade klassernas befrielse genom den oförsonliga proletära klasskampen.” Zimmerwaldförbundet, som startade vid detta tillfälle, höll senare konferenser även i Kiental

1916 och i Stockholm 1917. Vid dessa sammankomster bereddes jordmånen för och såddes de frön, som senare blev till den Tredje Internationalen, bildad i Moskva våren 1919. Detta år rekonstruerades i Bern även Andra Internationalen. Den hade splittrats då det gällde aktionen mot det imperialistiska kriget ; nu enades den åter i kampen mot den proletära världsrevolutionen.

Den svenska revolutionära oppositionen framträder.

Den svenska vänstersocialistiska riktning, som vid Zimmerwaldkongressen för första gången sökte internationella förbindelser, var en radikal minoritet inom det stora socialdemokratiska partiet. Den hade under årens lopp kristalliserats ut ur parti och ungdomsförbund och uppträdde nu under beteckningen ”Socialdemokratiska vänsterföreningen”. Särskilt var det inom ungdomsförbundet som de oppositionella strömningarna länge gjort sig gällande ; detta hade för resten ända från sin tillkomst utgjort en plattform för de kritiklystna mot partiet och dess politik. Bland annat var det framför allt i militärfrågan vilken var den tidens stora politiska stridsäpple – som oppositionen kom till synes. Det vore dock överdrift säga, att ungdomsförbundet härvid företedde någon enhetlig linje. Än gjorde sig rena pacifistiska tankegångar gällande: frågorna om värnpliktsvägran och mobiliseringsstrejk diskuterades ivrigt, det avbrutna geväret var symbolen som prydde rockuppslaget på mången klubbist. Än fördes kravet på folkbeväpning fram med ökad styrka. 1903 hade till exempel bildats en socialdemokratisk skytteförening inom Malmöklubben och vid 1907 års kongress talade Gustav Möller med stort patos för organiserandet av ”röda garden”, samt rekommenderade fraktionsverksamhet inom de borgerliga skytteföreningarna. Det var ävenledes först i militärfrågan som ungdomsförbundet kom i motsättning till riksdagsgruppen. Förbundet ville vägran av alla anslag till militärväsendet och tvekade inte att karaktärisera riksdagsgruppens politik i denna fråga för ”25 procents militarism” och ”successiv avrustning – uppåt”.

I kamp för neutraliteten – fredskongress 1916.

Efterhand gjorde sig nödvändigheten av en mer självständig organisation starkt gällande bland partioppositionen. Den så kallade Stormklockefalangens män hade visserligen redan förut sökt att få en samling till stånd i mer eller mindre illegala sammanslutningar, men dessa hade aldrig kommit att spela någon som helst roll. 1912 bildades därför Socialdemokratiska vänsterföreningen med bland andra Carl Lindhagen, Z. Höglund, Oskar Samuelson, Ivar Vennerström och Rickard Sandler i ledningen. Särskilt var det Lindhagen som med sin ”humanistiska” anda satte prägel på organisationens arbete. Det dröjde emellertid inte länge förrän socialdemokratiska partistyrelsen började känna sig irriterad och tog upp organisationen till närmare skärskådande. Det beslöts att utdöma bildandet av alla – som det hette – ”speciella tendensföreningar”. Inför detta hotfulla språk började Sandler, Vennerström och Fredrik Ström att frukta det värsta; de ansåg det vara bäst att ta sin Mats ur skolan och lämnade därför föreningen.

Som redan nämnts representerade vänstersocialistiska falangen vid konferensen i Zimmerwald. Där hade främst formulerats parollen ”*fred mellan folken*”. Sverige stod visserligen neutralt men det var starka krafter i rörelse för att draga in även det svenska folket i den pågående världsslakten. Socialdemokratiska partiet – vilket inför krigshotet 1936 ersatt neutralitetspolitiken med ”solidaritetspolitik”, det vill säga solidaritet med de imperialistiska storskojarna i Genève – stod 1914 som centrum i den mäktiga folkfront, som värnade freden. Endast ett fåtal partimedlemmar – bland andra professor Steffen, Otto Järte och Yngve Larsson – slöt upp vid krigshetsarnas sida, *för* landets inträde i kriget på Tysklands sida. Tack vare vänsterelementens press uteslöts dessa ur partiet.

Då krigshetsen visade tendens att särskilt skärpas i början av år 1916, beslöt ungdomsförbundet gå i författning om inkallandet av en fredskongress, för att på så sätt manifesteras arbetarklassens inställning mot kriget och för neutralitetens upprätthållande. Kongressen, som hölls i Stockholm den 18-19 mars 1916, fick en god anslutning. Den samlade 265 ombud, vilka representerade omkring 40,000 organiserade arbetare och rönt en livlig uppmärksamhet. Detta även från klassamhällets sida, som aktualiserade kongressen än mer genom att sätta igång åtal mot några av dess initiativtagare för "landsförräderi". Följden blev att Höglund, Ivan Oljelund och Erik Heden häktades och att Stormklockan och kongressens manifest, "Fred till varje pris", beslagtogs. Efter en sensationell rättegång dömdes två av "landsförrädarna", Höglund och Oljelund, till respektive ett års och till sex månaders fängelse, medan Heden helt frikändes.

Sprängning.

Emot hela denna aktion hade den socialdemokratiska partiledningen intagit en avvisande hållning. Partiordföranden Branting uttryckte sina känslor för de i anledning av fredsmanifestationen häktade kamraterna med orden: "Som man bäddar får man ligga", och yttrade vidare ironiskt: "Hade det funnits en instans till hade alla tre blivit frikända." Detta bidrog givetvis inte till att blidka de oppositionella elementen. Dessa hade nu ytterligare stärkt sin ställning och till och med startat en egen tidning – Folkets Dagblad Politiken – i april 1916. Läget inom partiet var så tillspetsat, att det tydligen endast var en tidsfråga när sprängningen skulle ske.

Sprängningen kom också vid kongressen i februari 1917. Ungdomsförbundets kongress, som sammanträtt redan på nyåret, hade av partistyrelsen ställts inför ett ultimatum, vari bland annat krävdes, att kongressen "återkallar 1914 års ungdomskongress' ogrundade beskyllningar mot den socialdemokratiska riksdagsgruppen att ha i väsentlig mån frångått partiets program. Återkallar beslutet från 1914 om särpolitik vid kommande riksdagsmannaval, samt godkänner i oförändrat skick den s. k. enighetsresolutionen och därigenom förklarar att ungdomsförbundet är redo att vid alla tillfällen främja partiets verksamhet i full överensstämmelse med av partiet och dess under. avdelningar fattade beslut". Vid en företagen omröstning bland medlemmarna röstade dock praktiskt taget hela förbundet (5,794 röster mot 172) för ett bibehållande av de gamla resolutionerna av år 1914 och mot partistyrelsen.

Denna institution inriktade sig dock, utan hänsyn till det vunna resultatet, på en slutlig uppgörelse vid partikongressen, detta i förvisningen om att kongressvalen gett högerriktningen majoritet. Kongressen beslöt också – med 136 röster mot 42 – ett godkännande av partistyrelsens ultimatum till förbundet, vilket i realiteten betydde att partisprängningen var ett faktum. Majoriteten begagnade nu även sin överlägsenhet till att befria partiet från de gamla radikala "hämningar" som vänstersocialismen skapat. Sålunda antogs munkorgslagen, vilken innebar, att inga fraktioner inom partiets riksdagsgrupp fick frambära några särmotioner; den så kallade Vennerströmska resolutionen¹ upphävdes; förslag om att ge riksdagsgruppen i uppdrag att i riksdagen arbeta för republik och enkammersystem avlogs o. s. v.

Socialdemokratiska vänsterpartiet bildas.

Den socialdemokratiska partikongressen hade inte hunnit avslutas förrän oppositionen sammanträdde för att ta ställning till det uppkomna läget. Man tvekade inte att ta steget fullt ut och bilda ett eget part För att förbereda den första konstituerande kongressen valdes en

¹ "Avväpning är det principiellt väsentliga, som man med all kraft måste eftersträva, under det att den successiva minskningen av militärbördorna endast betecknar den väg till målets ernående, som för närvarande lämpligen kan beträdas."

kommitté, bestående av följande åtta personer: Lindhagen, Richard Eronn, Ernst Hage Fabian Månsson, Karl Kilbom, Fredrik Ström, Axel B Svensson och C. N. Carleson. Ett manifest utsändes undertecknat av socialdemokratiska riksdagsgruppen minoritet (14 man), partikongressens minoritet sam av länsminoriteter som inte representerats på kongressen. Den innehöll en kritik av högersocialisternas tillvägagångssätt och ett klarläggande av vänsterriktningens syn på de olika frågorna.

Alla dessa förberedelser ägde rum i skuggan av den stora marsrevolutionen i Ryssland, som hade till följd tsardömetts störtande och de liberala elementens över tagande av makten. Friskare radikala vindar började blåsa och gav vänsterriktningen luft under vingarna. Allt flera arbetare slöt upp under oppositionens fanor. När Socialdemokratiska vänsterpartiet höll sin konstituerande kongress den 13-16 maj 1917 var över 200 ombud närvarande och ordföranden Hage konstaterade i sitt hälsningstal att bakom dessa stod i runt ta 30,000 arbetare samlade. Redan från början fick partiet sin internationella anstrykning genom den förnämliga samling utländska revolutionärer som var närvarande. Så vistades i Stockholm – som denna sommar var centrum för en rad socialistiska kongresser – Radek, Grimm, Angelika Balabanov, Sirola, Münzenberg och andra, vilka besökte kongressen. Representanter för de skandinaviska länderna var närvarande och därjämte hade arbetar- och soldatrådet Petrograd sänt över en representant. På kongressen: sista dag gästades denna även av 250 ryska emigranter på hemresa till sitt land igen.

De mest dominerande frågorna på kongressen gällde stadgar och konstitution, grundsatser och program samt anslutning till Zimmerwaldsförbundet. Beträffande det rena dagsprogrammet innehöll detta bland annat krav på allmän rösträtt vid 21 år, enkammarsystem, republik, yttrande-, tryck-, församlings- och demonstrationsfrihet, avväpning, statskyrkans avskaffande, progressiv beskattning, frihandel, folkpensionering, åttatimmarsdag. De allmänna grundsatser, som partiet sade sig vilja bygga på, klarlades i ett akt stycke, som huvudsakligen Ström bär ansvaret för, men i vilket framför allt Lindhagen hade gjutit sitt ”idéinnehåll”. Borgmästaren-filosofens ande svävade över församlingen. Hur litet den marxistiska teorin verkligen hade slagit igenom i svensk arbetarrörelse vid denna tid märker man granneligen vid genomläsandet av denna programförklaring, som skall innehålla de ideologiska grundlinjerna för det arbetarparti som skiljt sig från det gamla socialdemokratiska partiet för att detta inte var nog socialistiskt. Där talas bland annat om den socialistiska rörelsen, ”som för sin framgång måste bygga på en sedligt och andligt stärkt arbetarklass”. Där sägs visserligen, att ”huvudorsaken till de lyten, som vidhäftar våra dagars civilisation, är det privatkapitalistiska produktions-sättet”, men även att ”en annan huvudorsak till den härskande civilisationens lyten ligger i bristen på verkligt demokratisk anda i de demokratiska formerna. Maktfilosofin, som genomtränger de härskande klassernas tänkesätt och institutioner, bemäktigar sig även de demokratiska rörelserna”. Genom en propaganda som förhinder idé- och dagspolitik skulle partiet göra massorna skickade att genomföra det nya samhälle, vilket kallas ”socialismens och humanismens samhälle”. De revolutionära ingredienserna serveras i punkten, att ”den utomparlamentariska massaktionen är ett nöd värdigt komplement i våra dagars klasskamp till den parlamentariska verksamheten, som icke ensam är tillräckligt att föra arbetarklassen till seger.”

Förklaringen till dessa föga socialistiska linjer får sökas i det faktum, att det vid denna tid praktiskt taget inte fanns någon marxistisk litteratur översatt till svenska. Endast språkkunniga hade tillfälle att närmare lära känna socialismens teoretiska grundkällor, och om ens dessa använt sina möjligheter här vid lag kan ifrågasättas. Z. Höglund satt vid tiden för kongressförberedelserna i fängelse och han var senare mycket missnöjd med det resultat, som vederbörande kommit till. Trots att kongressen antog en resolution för den ryska revolutionen och för den linje som innebar en ny revolution för maktens förflyttning från den liberala

bourgeoisin till sovjeterna, kan det sägas att i stort uttrycktes stämningen i den dikt, som en deklamatör föredrog vid kongressfesten:

”Det kvinnligt veka i mänskosinn,
skall frälsa världen och ringa in
förbrödringens framtidsrike.”

Individualisternas parti.

Det var redan från början klart, att vad som drivit iver många till vänstern i främsta rummet var missnöjet med den politik som fördes av det gamla socialdemokratiska partiet. Alla besjälades av viljan att skapa något nytt för den politiska kampen mer ändamålsenligt, men de allra flesta hyste delade meningar om hur detta skulle ske. Elof Lindberg, som ännu i dag inom socialdemokratiska partiet driver sin egen lilla politiska linje – det är ju så många meningsriktningar som skall tillfredsställas inom det stora ”folkpartiet” – skrev 1919, träffande och gycklande:

”Vi byggde upp vårt nya parti på grundvalen av Lindhagens blånande horisonter, Fabian Månssons: ”till konseljörren, men inte vidare”, Erik Hedéns: ”buss på Branting”, Zeth Höglunds: ”obrottslig respekt för partiprogrammet”, Spaks klasskampspromklamationer, Vennerströms norrlandsfrisinne och Ture Nermans revolutionslyrik. Och allt var broderligt, kärvänligt, radikalt och demokratiskt, tusen gånger bättre än i Brantings partikyrika med sin påve, sina präster och en auktoritetsdyrkande, självförnekande skara andliga trälar.”

”Allt var broderligt, kärvänligt – –” men att enigheten dock i längden – med alla dessa ”individer” i ett kollektiv – ej skulle kunna bli den bästa, var tydligt.

Som nämnts präglades redan den konstituerande kongressen av bristen på en samlande politisk linje. Där var Marx och Lindhagen i skön oreda i principresolutionerna. Debatterna om dessa principer fortsatte även vid nästa kongress, som ägde rum 1918. Framför allt började frågorna om inställningen till våldet och pacifismen bli aktuella, detta givetvis betingat av den ryska oktoberrevolutionen, som tillsammans med andra revolutionära rörelser nu skakade Europa. Vid de beslut som gjordes av denna kongress segrade åter den Lindhagenska riktningen, varför Z. Höglund, som då var partisekreterare, avgick från sin post, ”då han inte ansåg sig kunna företräda den, vid taktikbeslutet segrande humanistiska riktningen, i partiet.

Anslutning till Internationalen – kamp om de 21 villkoren.

Zimmerwald hade under hela denna tid varit partiets internationella samlingstecken. Denna organisation behäftades emellertid av samma lyte som det svenska partiet: den var inte enhetlig. Också här hade från början bildats två flyglar, som företrädde ganska skilda uppfattningar i fråga om taktiken. Ledare för vänsterflygeln, till vilken de svenska representanterna anslutit sig, var Lenin. Efter de ryska arbetarnas seger hade det revolutionära centrumet förflyttats österut. Klasstriderna runt i Europa, i Tyskland, Ungern o. s. v., stärkte nödvändigheten av en central organisations bildande. Det i upplösning varande Zimmerwaldsförbundet kunde inte fylla detta ändamål. Den 2-6 mars 1919 sammanträdde därför i Moskva, på ryska partiets initiativ, representanter för olika revolutionära grupperingar och beslöt att bilda den Tredje Internationalen. Vid kongressen var 18 partier representerade, däribland svenska Socialdemokratiska vänsterpartiets genom Otto Grimlund.

Partiets anslutning till Internationalen, som definitivt beslutades vid kongressen i juni 1919, betydde en vändpunkt i ideologiskt och taktiskt avseende. Det betydde också att nya stridsämnen kastades in i den redan förut heta partidiskussionen. Redan det förhållandet att arbetsutskottet sänt ombud till Moskva väckte en stark opposition och själva beslutet om anslutning försiggick inte utan långa och hårda debatter. En riktning var emot all anslutning,

en annan ville anslutning med olika förbehåll och en tredje gick in för anslutning utan några som helst villkor. Kongressen beslutade anslutning med 187 röster mot 22 och senare anslutning utan förbehåll med 124 röster mot 83. Detta beslut underströks sedan ytterligare genom partireferendum, varvid 4,318 röster avgavs för anslutning utan villkor och 2,041 för anslutning med villkor. Meningarna var, som synes, ganska delade och det var självfallet att diskussionerna efter anslutningen inte blev mindre häftiga, tvärtom. Frågan: ”För eller mot Moskva”, började resas. Våldet i klasskampen, demokrati och diktatur, den demokratiska centralismen, allt debatterades med verklig frenesi. Den ryska revolutionen måste, för att bibehålla sina positioner och upprätthålla den proletära diktaturen, tillgripa mycket skärpta metoder, vilket givetvis stötte många ”humanistiskt” infekterade element för pannan. Då Kommunistiska Internationalen sedan vid sin andra världskongress år 1920 antog de beryktade 21 teserna, vilka skulle vara gällande för varje till Internationalen anslutet parti, tillspetsades situationen till det yttersta.

De 21 villkoren skapades som garanti mot en allt för lättvindig anslutning av de mindre önskvärda element, vilka – som Lenin uttryckte sig – vid denna tid ansåg det ”modernt” att ansluta sig till Tredje Internationalen. Teserna är ännu inte reviderade – de gäller i dag som är ännu för Kominterns sektioner – och erbjuder mot bakgrunden av sista tidens utveckling ett ganska intressant jämförelsematerial. De återges här i koncentrerad form:

- 1) All propaganda och agitation måste ha en verkligt kommunistisk prägel. Alla partitidningar redigeras av säkra kommunister, som förstår att det inte är lämpligt propagera proletariatets diktatur som en inlärdd stående formel, utan kan bedriva propaganda så, att nödvändigheten härav står klar för varje enkel arbetare, soldat och bonde. All press ur Flerställes helt partistyrelsen. överallt där Tredje Internationalens anhängare har tillträde måste de brännmärka bourgeoisin och dess medhjälpare reformisterna.
- 2) Varje organisation, som önskar ansluta sig till Tredje Internationalen, måste avlägsna reformister och ”centrummän” från ansvariga poster inom rörelsen och ersätta dem med beprövade kommunister.
- 3) Det är kommunisternas plikt att jämsides med den legala organisationen skapa en illegal sådan, som i det avgörande ögonblicket är i stånd att fylla sin plikt mot revolutionen.
- 4) Det är kommunisternas plikt att bedriva en systematisk och ihärdig propaganda inom armen för sina idéer.
- 5) En rationell och systematisk agitation på landsbygden är nödvändig. Arbetarklassen kan ej segra, om den ej har landsbygdens proletariat, och åtminstone en del av småbönderna, bakom sig, och vidare genom sin politik har säkrat sig om neutralitet från den övriga landsbefolkningens sida.
- 6) Varje parti som önskar tillhöra Tredje Internationalen är skyldigt att avslöja icke blott den ohöljda socialpatriotismen utan även den falska och hycklande socialpacifismen; det gäller att systematiskt bevisa för arbetarna att utan ett revolutionärt störtande av kapitalismen ingen internationell fredsdömstol, inga överenskommelser om minskade rustningar, ingen ”demokratisk” reorganisation av Nationernas förbund kan förhindra nya Imperialistiska krig.
- 7) De partier som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen är skyldiga att erkänna nödvändigheten av en fullständig och definitiv brytning med reformismens och centerns politik.
- 8) Varje parti som tillhör Tredje Internationalen – i länder med kolonier – är skyldigt att obarmhärtigt avslöja “sina” imperialisters ‘hjältedater’ i kolonierna och att stödja de frihetssträvande i dessa kolonier.
- 9) Varje parti, som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen, bör fullfölja en ihärdig och systematisk propaganda inom fackföreningarna, driftråden, de kooperativa föreningarna och de arbetande massornas egna organisationer.

10) Parti, tillhörande Kommunistiska Internationalen, är skyldigt att med energi och fasthet bekämpa den i Amsterdam grundade gula fackföreningsinternationalen, agitera för en brytning med denna international och understödja uppkomsten av den internationella organisation av röda fackföreningar, som ansluter sig till Kommunistiska Internationalen.

11) De partier, som önskar ansluta sig till Kommunistiska Internationalen, är skyldiga undersöka sammansättningen av sina parlamentsfraktioner, att därifrån avlägsna tvetydiga element och underordna fraktionen under partiets centralkommitté

12) De partier som tillhör Kommunistiska Internationalen bör vara grundade på den demokratiska *centralisationens* princip.

13) De kommunistiska partierna i de hinder där kommunisterna verkar legalt bör tid efter annan företaga nyregistreringar för att rensa partiet från insmygande småborgerliga element.

14) De partier som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen måste utan förbehåll stödja varje sovjetrepublik i dess kamp mot kontrarevolutionen.

15) Partier, som ännu bevarar sina gamla socialdemokratiska program, är skyldiga att utan dröjsmål revidera dem och att utarbeta ett nytt kommunistiskt program, avfattat i Kommunistiska Internationalens besluts anda, men anpassat efter de särskilda förhållandena i varje land.

16) Alla beslut av Kommunistiska Internationalens kongress liksom även av exekutivkommittén är bindande för alla till Kommunistiska Internationalen anslutna partier. Då Kommunistiska Internationalen är verksam under en period av förbittrat inbördeskrig, måste den vara mycket mer centraliserad än Andra Internationalen var. Därvid måste självklart den Kommunistiska Internationalen och dess exekutivkommitté i hela sin verksamhet taga hänsyn till de olika förhållanden, varunder de enskilda partierna måste arbeta och kämpa, och endast fatta beslut av allmängiltig natur i sådana frågor, där detta är möjligt.

17) I samband härmed måste alla partier, som önskar tillhöra den Kommunistiska Internationalen och bibehålla det gamla namnet, förändra detta. Benämningen måste vara (landets namn) Kommunistiska parti (sektion av den Kommunistiska Internationalen). Denna namnfråga är ej endast formell; den har också en avsevärd politisk betydelse.

18) Alla de ledande partiorganen i alla länder är förpliktade att publicera de viktigaste officiella dokumenten från den Kommunistiska Internationalens exekutivkommitté.

19) Alla partier som tillhör den Kommunistiska Internationalen eller som anhållit om inträde är förpliktade, att snarast möjligt, dock senast 4 månader efter den andra kongressens avslutande, inkalla extra partikongress för behandling av dessa villkor.

20) De partier, som önskar inträde i den Kommunistiska Internationalen, men ännu icke företagit radikala förändringar i sin hittillsvarande taktik, måste före sitt inträde i Tredje Internationalen sörja för att minst två tredjedelar av medlemmarna i partistyrelsen och andra viktiga institutioner utgöres av partivänner, som redan före Kommunistiska Internationalens andra kongress otvetydigt uttalat sig för anslutning till Tredje Internationalen. Undantag härifrån måste godkännas av Tredje Internationalens exekutivkommitté

21) De partimedlemmar som principiellt förkastar de av den Kommunistiska Internationalen antagna riktlinjerna må uteslutas ur partiet. Detsamma gäller särskilt delegerade på de extraordinarie kongressen.

Kata Dalström, Carl Vinberg, Oskar Samuelson och Hugo Sillén var svenska representanter vid den andra världskongressen. De gav där sin anslutning till teserna, vilket hade till följd, att fejden inom partiet bröt ut för fullt.

För att förhindra en ödeläggande strid måste et representantskapsmöte sammankallas i oktober 1920. Vid detta inleddes frågan om teserna av Z. Höglund som framlade ett förslag till uttalande avfattat inom arbetsutskottets majoritet. Härfter följde en fler; dagar lång debatt. Det framlagda resolutionsförslaget godkände principiellt anslutningsvillkoren, dock under

ströks särskilt vikten av att punkt 16 kom till tillämpning. Ett minoritetsförslag framlades även, vari fram hölls att partiet inte kunde reservationslöst godkänna de 21 punkterna, men att förbindelse skulle sökas med andra, utanför Andra Internationalen stående, partier främst Norska arbeiderpartiet, för att på så sätt kunna framtvinga en revision av anslutningsvillkoren. Fred rik Ström, som för tillfället var särskilt radikal, hade en privat resolution med krav om att partistadgarna skulle revideras mer i överensstämmelse med de kommunistiska principerna och krävde i motiveringen till förslaget att alla s. k. vennerströmare skulle uteslutas. Vid företagen votering godkändes majoritetsförslaget med 13 röster mot 2.

Västeråskonferensen – Vennerström & Comp. separerar.

Medan diskussionen om representantskapets åtgärder pågick som bäst ute i organisationerna började emellertid högerriktningen visa tydliga tecken att vilja driva friktionskampen till sin spets. Från detta håll utfärdades nu till och med inbjudan till en sär. skild konferens, som skulle hållas i Västerås. Denna inbjudan talade många och starka ord om ”Moskvas ok”, den överdrivna centralismen o. s. v. Arbetsutskottet vidtog omedelbart åtgärder och varnade partimedlemmarna att engagera sig i den igångsatta aktionen. Västeråskonferensen avhölls dock i december 1920, men lyckades ej åstadkomma någon avsevärd anslutning. Blott ett 25-tal organisationer plus några minoriteter var representerade. Arbetsutskottet hade för alla eventualiteters skull sänt dit två representanter: Z. Höglund och Karl Kilbom. Trots det något svulstiga inbjudningsmanifestet blev de beslut som här fattades ej av någon omstörtande art. Man uttalade att avsikten ingalunda var att bryta med Tredje Internationalen, man önskade blott få till stånd en förändring av anslutningsvillkoren.

Konferensen hade emellertid som resultat att kampen mellan de båda stridande flyglarna ytterligare skärpts. Det blev klart att en sprängning av partiet inte kunde undvikas. Den ägde också slutgiltigt rum vid 1921 års partikongress. Då godkändes med 173 röster mot 34 förslaget om ett reservationslöst anknytande till Tredje Internationalen som kommunistiskt parti. Minoriteten lämnade kongressen och bildade en egen partiorganisation, som bibehöll det gamla namnet Socialdemokratiska vänsterpartiet. Till denna nya bildning, vars ledande män var Vennerström, Fabian Månsson, O. V. Löwgren, Ernst Hage och andra, anslöt sig omkring 4,000 av partiets medlemmar.

Ivar Vennerström hade vid ett tillfälle förklarat, att han ”tio gånger hellre ville tillhöra den Tredje internationalen än den Andra”, och det får väl betecknas som ett utslag av den speciella vennerströmska konsekvensen att han, trots denna deklaration, inte allt för lång tid efter sprängningen i spetsen för sina trupper sökte sig åter till socialdemokratin.

Det unga kommunistiska partiet, som nu genomgått sin första allvarliga kris, fortsatte vägen framåt under Kominterns fana.

Som kommunistiskt parti.

Den mest ljusblå humanistiska ideologin inom partiet var nu likviderad, och rörelsen stod mer socialistiskt klar än förut. En sådan klarhet blev också vid denna tidpunkt allt mer en oavvislig fordran för medlemskap i den Tredje Internationalen. Det ryska partiet hade genomfört och befäst sin revolution under ledning av framför allt Lenin. Och hans gamla valspråk var: ”Princippolitik är den bästa politiken.” Det ledande bolsjevikiska gardet var gamla övertygade marxister, som förstått att riktigt och med ett glänsande resultat tillämpa marxismen på verkligheten. Då man samtidigt å andra sidan med rätt kunde peka på, att just avvikelserna från de revolutionära i socialistiska principerna betytt nederlag för arbetarna, var det självfallet att det krav som restes, var kravet på ökad teoretisk klarhet, på renlärighet. Då man i dessa dagar talar om hur länge de marxistiska teorierna varit härskande inom arbetarrörelsen i

Sverige gör man sig utan tvivel ofta skyldig till överskattning. Visserligen var marxismen officiellt den grundläggande teorin, men någon avsevärd kännedom om densamma var blott ett litet fåtal förunnat, och även hos dessa var i regel de socialistiska tankegångarna blandade med de mest skiftande och verklighetsfrämmande spetsfundigheter. De stora medlemsmassornas ställningstagande var mer dikterat av elementära ekonomiska faktorer.

Men Komintern fordrade inte bara teoretisk klarhet hos den ledande kadern, kravet på ”bolsjevisering” ställdes även på menige man ute i organisationerna. Genomförandet av denna teoretiska renodling har emellertid förvisso ej bara haft direkta verkningar på kominternfolket; även den socialdemokratiska rörelsen har tvingats att något aktualisera marxismen för att kunna bemöta och bekämpa den framträngande kommunistiska rörelsen. Det blev också klart, allt eftersom kravet på den revolutionära standarden växte, att inte heller vennerströmsspänningen lyckats befria det svenska partiet från teoretisk vildvuxenhet. Z. Höglund, som vid denna tid var den dominerande ledaren och som ännu levde högt på den gloria ”förräderiprocessen” 1916 förskaffat honom, var allt för mycket individualist och fribytare för att kunna finna sig i Kominterns alla förhållningsorder utan protest. Redan resolutionen som antogs vid partiets anslutning till Moskva, bar i viss mån prägel av den linje, som fram till 1924 skulle bli förhärskande inom rörelsen: ”kommunismen med förbehåll”. Det dröjde därför inte länge förrän också inom den nya partiledningen två olika grupper började kristalliseras ut, en som ville fogande under Internationals disciplin och en som ville detta fogande ”med förbehåll”,

Pessimism och tillbakagång.

1923 hölls på nytt kongress. Den blev en god seismograf på vad som rörde sig ute i partiet och den registrerade på ett oförtydligt sätt att en ny jordbävning var i antågande. Tiden som gått sedan den föregående sprängningen hade inte heller just hört till de lugnaste. Redan omedelbart efter denna händelse blev det ganska klart, att den gjorda operationen inte varit tillräckligt grundlig; rester av partisplittringens rötter satt ännu kvar, molande och värkande. ”Minoriteten hade knappast hunnit avtåga från kongressen 1921”, skriver Oskar Samuelsson i sin broschyr ’Tio års kamp’, ”förrän kampen var i full gång om de enklaste konsekvenserna av partiets godkännande av de internationella linjerna.” Man slogs redan då om namnfrågan, om partiets ställning till spørsmålet: arbetarklassens beväpning – frågor vars slutliga avgörande gick Höglund emot, vilket än mer ökade irritationen. Fronderingen mot Internationals linjer började ske på ett allt tydligare sätt,

Ute i organisationerna växte pessimismen, delvis som en återverkan av den inre söndringen. Rörelsen gick tillbaka. Från att 1919 ha haft en medlemskader på 23,000 i 617 kommuner hade partiet 1923 reducerats till att omfatta 9,400 medlemmar i 250 lokala organisationer.

Orsaken till denna organisatoriska kräftgång får dock kanske inte helt skrivas på partisprängningens och splittringens konto. Även andra faktorer, nationella så väl som internationella, spelade in. Redan 1918 hade det s. k. demokratiska genombrottet skett. Revolutionsstormarna ute i Europa och dess återverkningar här i landet satte en hälsosam skräck i den svenska borgarklassen. Den måste göra några smärre eftergifter. Socialdemokraterna skyndade sig att snabbt inregistrera detta som en framgång för den parlamentariska vägens förträfflighet – ehuru det i verkligheten var det rakt motsatta. Den propaganda som de förde bidrog emellertid utan tvivel att gjuta olja på den stigande radikalismens vågor. Flera internationella politiska händelser detta år bidrog också till att stärka pessimismen inom partileden och att påskynda söndervittringen. På hösten slogs de tyska arbetarnas uppror ned och samma år lämnade Tranmael och Norska arbeiderpartiet Internationals. Dessa och andra förhållanden ökade förvirringen och tillspetsade motsättningarna inom partiet. 1924 var man framme vid en partisprängning numro två.

”Höglundiaden.”

Allt efter som tiden gick råkade Z. Höglund allt oftare och allvarligare i motsättning till Internationalen och till de kretsar inom partiet, som helt godkände dess linjer. Han som för inte så många år sedan stod med i ledningen för socialdemokratiska ungdomsförbundet – i kamp mot det gamla partiet – råkade nu själv i motsatsställning till den egna ungdomsrörelsen. Hans försvar av Tranmael, hans inställning till pacifismen och religionsfrågan o. s. v., hade till slut som följd att representanter för de båda riktningarna inom partiledningen – majoritet och minoritet – kallades till Moskva för att inför exekutiven få meningsskiljaktigheterna utagerade. Men trots det visade det sig omöjligt att fullständigt likvidera splittringen. Striden mellan ”oxkommunister”¹ och ”höglundare” blev allt hetare. Fraktionsverksamheten blev ännu mer intensiv.

Det blev efter hand klart att Höglund, Ström och kompani medvetet arbetade för att genomföra en sprängning. I detta syfte utsände de också ett upprop till organisationerna med parollen: ”Partiet skall leva”. Arbetsutskottets minoritet svarade omedelbart med att också skicka ut ett upprop: ”Partiet skall leva som sektion av Komintern”.

Höglund utnyttjade mycket bra Politiken för sin propaganda och begagnade flitigt, som ren psykologisk faktor, det förhållandet att den höglundska riktningen inom Arbetsutskottet var ”majoritet”, vilket i realiteten blott betydde att de hade en medlem mer än minoriteten i utskottet men likväl inte på något sätt kunde styrka att de bakom sig hade största delen av partimedlemmarna.

Internationalens femte exekutivmöte behandlade den svenska frågan, som nu utretts av en speciell kommitté med tysken Thälmann som ordförande. Exekutivmötet beslutade vid sitt sammanträde, där båda de stridande riktningarna var representerade, att trots Z:as och Helmer Molanders motstånd (dessa företrädde höglundarna) antaga en resolution. I denna anklagades Höglund och Arbetsutskottets majoritet för att bland annat ha bristfälligt genomfört eller omintetgjort olika beslut av Internationalen; för att – genom att slå vakt kring Tranmael – ha försvårat de norska kommunisternas kamp; att genom understrykandet av den danska socialdemokratins inställning i vissa frågor, ha förhindrat de danska partikamraternas framryckning, samt att ävenledes ha spillt tid och krafter inom partiet på obetydligheter och personfrågor. Trots utskottsmajoritetens motstånd genomfördes ett referendum bland partimedlemmarna om Exekutivens resolution. Resultatet blev att denna godkändes med 5,300 röster mot 700 som avgavs mot förslaget. Från Exekutiven sändes även en representant till Sverige för att söka åstadkomma bättre förhållanden och förhindra sprängning, ett uppsåt som dock misslyckades.

Då man ansåg att Höglund allt för mycket använt partiets huvudorgan till sina syften under det han vägrade att införa artiklar från den motsatta fraktionen. (Vissa upprop från A. U.-minoriteten måste till och med införas som annonser i Politiken) beslöts att med stöd av den närvarande exekutivrepresentanten företaga en omorganisation av tidningens redaktionella ledning. Sålunda skulle Höglund som medredaktör även få en man från minoritetsriktningen. Höglund vägrade dock att finna sig i genomförandet av dessa åtgärder utan lämnade tidningen.

Utan att kalla minoritetsrepresentanterna sammanträdde nu Arbetsutskottets majoritet och beslutade att utesluta partiledningens minoritet ur partiet. De som drabbades av detta var Kilbom, Paul Thunell och Oskar Samuelson. Vidare beslöts att utesluta ledamöterna och

¹ Benämningen ”oxkommunist” – öknamn på medlemmarna inom den kominternrogna delen av partiet – användes av Höglund närmast i anledning av att Gustav Larsson (i dag socialistisk stadsfullmäktig i Stockholm) i en artikel i Stormklockan behandlat ”offensivteorin” och däri gjort sig till tolk för uppfattningen, att nederlagen luttrar och är nödvändiga för arbetarklassen. Detta betecknade Z. som ”an kommunism för oxar”. Höglund har dock i sin tur lånat detta slagord från Radek, som myntat detsamma inom ryska partiet.

suppleanterna i Politikens styrelse, alla medlemmarna av representantskapet, distriktsstyrelserna, partipressens redaktioner, kvinnoutskottets och ungdomsförbundets ledningar samt riksdagsmännen som ställt sig solidariska med vad Höglund kallade ”kuppmännen”. I och med detta beslut var partisprängningen 1924 ett faktum. Höglundsfalangen, som lyckades behålla partiapparaten och drog med sig omkring 1,500 medlemmar, fortsatte en tid med egen partiverksamhet. Från Politiken flyttade Höglund över till den syndikalistiska tidningen Arbetaren med sin journalistiska verksamhet men startade sedan ett eget organ, Den Nya Politiken. Denna förde en tynande tillvaro till i november 1925 då den nedlades. Ungefär samtidigt avslöts – efter många och långa förhandlingar – en överenskommelse med socialdemokratiska partiet som möjliggjorde för Höglund, Ström och deras trogna en återgång till, vad Höglund själv vid så många tillfällen kallat ”det socialdemokratiska träsket”.

Nyrekonstruktion och fortsatt arbete.

Av medlemmarna hade över 6,000 vid sprängningen följt partiet. Av pressen tog Höglund-riktningen endast en halvveckotidning, Nya Småland, medan den övriga pressen, bestående av 8 dagliga, vecko-, och månadstidningar, förblev partitrogna. Vid valen i september 1924 fick höglundarna cirka 26,000 röster och 1 mandat ; kommunistiska partiet över 63,000 röster och 4 mandat. Liksom vennerströmssprängningen 1921 betytt en första likvidation med den mest ljusblå ”humanismen” ”betydde sprängningen 1924 ännu ett steg in på klarare linjer. Parollen om partiets bolsjevisering hade redan förut ställts men ej med fullt allvar förts till förverkligande. Nu skulle detta ske. Vid den 6:te kongressen den 22-26 november 1924 drogs riktlinjerna för den kommande verksamheten upp i anslutning till den femte världskongressens beslut. Så uttalades bland annat att ”anslutningen till Kommunistiska Internationalen skall utvecklas till ett verkligt sammanväxande med världspartiet. Under KI:s ledning och med leninismens vapen skall partiet hållas rent från all opportunism. Partiorganisationerna skall utbyggas på grundval av driftcellerna”. Kongressen fastslog även att ”alla partimedlemmar måste vara genomträngda av marxismens-leninismens idéer”.

Vid sprängningen 1924 hade partiet organisatoriskt befunnit sig i en vågdal. Det gällde att reparera detta och organisatoriskt befästa rörelsen bland massorna. Kongressperioden 1924-1927 är en tidsintervall av positivt befruktande arbete utan några inre slitningar och den kännetecknas också av ett ständigt stärkande av partiet. Medlemsantalet växte, organisationer och celler bildades i allt större antal. Framför allt bedrevs skolningsarbetet intensivt och det var främst under denna period som den teoretiskt mer stabila kader började bildas som sedan, under fortsatta stormar, förblivit partiets fasta kärna. Under dessa år genomförde också partiet flera glänsande kampanjer. En redan i slutet av 1924 under parollen: ”Smid partiet en krigsrustning”, vilken i ekonomiskt avseende stärkte partikassan och drog in för 2,000 nya medlemmar i kommunerna. Hösten 1925 kallades partifolket på nytt till offensiv i tecknet av: ”Förankra partiet bland massorna”. Kommunistiska partiet började på allvar komma i centrum för uppmärksamheten vid de stora klassrörelserna dessa år; i den stora lockouten mars 1925 liksom i de våldsamma arbetskonflikterna i Kalmar och Sundsvall.

Jubileumskongress 1927.

När vid kongressen 1927 Arvid Olsson å Arbetsutskottets vägnar redogjorde för den organisatoriska verksamheten sedan den 6:te kongressen, kunde han rapportera att partiet hade en medlemssiffra på 15,000 i 312 kommuner eller att en ökning av 121 proc. ägt rum sedan 1924. 1927 års kongress var jubileumskongress to år hade då förflutit sedan partiet bildades – och den föregicks av en jubileumskampanj som fram till kongressdagen tillfört partiet 2,500 medlemmar. 1924 års paroll om utvecklingen av cellarbetet hade som följd att

man nu kunde rapportera 698 arbetande celler ute i landet. De landstings- och kommunalval som ägt rum hade visat på god framryckning för rörelsen.

De frågor som mest upptog kongressen 1927 var dels krigsfaran och dels frågan om Sverges ställning som en del av den kapitalistiska världen. Exekutivens närvarande representant, engelsmannen Murphy, uppehöll sig särskilt i sitt anförande om det internationella politiska läget, vid den kinesiska revolutionen och dess roll. Ett nedslående av denna, sade han, betydde även ett ökat hot mot Sovjet-Unionens säkerhet. ”Vi tillhör Kommunistiska Internationalen”, slutade han sitt anförande. ”Vi hyser ingen fruktan, utan tillförsikt, ja, en sådan tillförsikt, att vi vågar säga till bourgeoisin: Gå på bara, på er egen risk. Vi skall förvandla ert imperialistiska krig till ett inbördeskrig. Era bemödanden att underkiva mänsklighetens miljoner skall vi förvandla till ett krig för frigörelse genom den sociala revolutionen”.

Den andra huvudfrågan – om den nationella politiska situationen – inleddes av Kilbom. ”Det är min kätterska mening”, sade han, ”att vi hittills sysslat väl litet med de politiska förhållandena i Sverige. – Vi måste analysera de kapitalistiska förhållandena här. – Svenska kapitalismen blir i allt större utsträckning beroende av och insyltad med kapitalismen i de stora industriländerna.” Synpunkter som sedan ytterligare underströks i debatten.

De av kongressen antagna resolutionerna präglades av dessa båda stora frågor som åren framåt kom att sätta sin prägel på partiets politik och diskussionerna om taktiken.

Kamp mot mondismen.

1927 års kongress konstaterade en god framryckning för partiet. Denna fortsatte också och stegrades oavblåtligt under de två närmast följande åren. Svenska kommunistiska partiet nådde sitt dittills starkaste inflytande. Vid valen till riksdagens andra kammare 1928 samlades under beteckningen Arbetarpartiet, Kommunisterna över 151,000 röster och 8 riksdagsmän placerades. Partiets medlemsantal steg till närmare 18,000 Trots kapitalismens relativa stabilisering under denna period gynnades partiets framryckning av olika faktorer. 1928 var de uppåtgående konjunkturernas år. Den svenska kapitalismen behövde lugn för att tillgodogöra sig dessa och då det gällde ernåendet av detta lugn visade sig även Landsorganisationens ledning, sekunderad av Socialdemokratiska partiet, villig att bidra. Bland annat ställde de sig understödjande då dåvarande socialminister Lübeck tog initiativ till en konferens mellan arbetare och arbetsköpare för att, som det hette, överlägga om ”åtgärder ägnade att varaktigt främja arbetsfred och ökat samförstånd inom landets näringsliv.” Denna så sorgligt beryktade ”mondkonferens” avhölls den 30 november 1928. Den var inledningen till den första etappen av den öppna samförståndets politik – en kraftig länk i den kedja som bundit den revisionistiska-reformistiska arbetarrörelsen i detta land vid kapitalismens vagn.

Följden av denna utveckling blev att arbetarna i allt större utsträckning radikaliserades och slöt upp kring kommunistiska partiets paroller. Redan 1926 hade på initiativ av den stora metallarbetarfackföreningen i Göteborg den s. k. Enhetskommittén bildats, vilken såg som sin uppgift, ”att inom ramen av stadgar och beslut”, verka för en hundra procentig fackföreningsrörelse, organisera aktioner mot strejkbryteriet o. s. v. Nu organiserades – emot herr Lübecks samförståndskonferens – en antimondkonferens, i vilken deltog 267 ombud representerande 477 fackföreningar och inalles 93,000 fackligt organiserade arbetare. Det var det sunda klassmedvetandets svar på borgfredspolitikerna.

Framgången förpliktar – och splittrar.

Kommunistiska partiet var stätt på god frammarsch. Internationalens ledande instanser konstaterade den svenska sektionen som ett föredöme för andra länders kommunister. Det syntes

som om parollen: ”Partiet skall förankras bland massorna”, var på väg att förverkligas. Men det finns makter som hindrar träden att växa upp i himlen. Komintern ansåg tydligen partiet nu så kvantitativt. starkt att det kunde behöva och tåla en sovring med sikte på kvalitén Redan vid kongressen hade något skilda uppfattningar kommit till synes i frågan om kvantitet och kvalitet. Vissa talare gjorde sig i viss mån till tolkar för en elitteori. Kongressen beflitade sig dock om, att i denna fråga ej ställa ett antingen – eller utan ett både – och. Den kvantitativa styrkan fick inte äventyra den kvalitativa och tvärtom. Denna linje hade även följts.

”Felen” i debattens centrum.

Allt efter som tiden gick inträffade olika politiska händelser varvid frågan om lämpligaste taktiken kom upp till diskussion. Vid dessa debatter utvecklades inom partiledningen, som flera gånger förut, två mot varandra stridande grupper. Under en längre tid rådde divergerande meningar inom Arbetsutskottet utan att dock leda till några som helst störningar. I början av 1929 började tvistefrågorna allt mer att konkretiseras och bringades slutligen inför Kominterns forum. ”Majoritet” och ”minoritet” stod åter mot varandra. Den förstnämnda – nästan hela partiledningen anklagades av minoriteten för att på ett bristfälligt sätt ha genomfört Kominterns linjer.

Bland ett av de värsta ”felen” som partiledningen nu lastades för var väckandet av ett avrustningsförslag i riksdagen.¹ Detta ansågs leda till en ideologisk dimbildning bland massorna, att avrustning över huvud skulle vara möjlig under ett kapitalistiskt samhällssystem. Vidare hade partiets representanter inom Stockholms stadsfullmäktige väckt ”praktiska” förslag, exempelvis om förortstrafikens kommunalisering; enligt Exekutivens mening skulle de kommunala posterna i stället mer användas som plattform för revolutionär propaganda.

Partiets fackliga politik togs även upp till kritik. Inför Enhetskommitténs ökade inflytande hade den fackliga ledningen – genom sitt beryktade cirkulär 638 –dekreterat uteslutning av alla som var medlemmar av eller gav ekonomiskt understöd åt denna kommitté De mest utsatta posterna inom organisationen innehades av kommunister, som nu stod inför utsikten att kastas ut ur sina fackföreningar. Partiledningen ansåg, att ett effektivt arbete omöjligt kunde bedrivas om medlemmarna ej stod kvar i fackorganisationerna och beslöt därför – för att förekomma uteslutning – att dra tillbaka de kommunistiska representanterna i kommittén. Det var en klart leninistisk taktik. Men denna linjes genomförande hade som följd enhetskommitténs upplösning, vilket de ”renläriga” betraktade som den rena, skära kapitulationen². En fråga som också fördes fram i debattens förgrund, var spörsmålet huruvida Sverge var ett imperialistiskt land eller inte. Majoriteten ansåg att Sverge i viss mån hade en imperialistisk tendens, minoriteten däremot slog fast att landet hade en klar imperialistisk karaktär. Exekutiven slutligen dekreterade, att ”Sverge är en ung imperialistisk stat³ som girigt kämpar

¹ Det kan som intressanta paralleller anföras, att då Sovjet-Unionen 1927 – i Genève, mitt i kretsen av kapitalistiska rovsstater – väckte förslag om avrustning; då minoriteten själv krävde avslag på militärslagen (”Inte en man, inte ett öre”). – vilket måste leda till avrustning – detta betecknas som en verkligt revolutionär politik.

² Som bekant drev minoritetsmännen – sillénkommunisterna – denna sin antileninistiska linje till dess spets och lyckades på så sätt åstadkomma sprängning av bland annat Gruvs avdelning 12 och Tullmannaförbundet. 1935 ändrades åter taktik och de uteslutna avdelningarna sökte sig tillbaka till de reformistiska fackförbunden. Detta – som 1929 var kapitulation för de reformistiska ”paragrafryttarna” och togs till intäkt för en partisprängning – betecknas i dag som en stor seger för ”enhetsfronten”.

³ I dag förklarar det nuvarande ”kommunistiska” partiets olika ledare, att om Sverge överfallas av en Imperialistisk stat är även kommunisterna redo till ”fosterlandsförsvaret”. Om ”analysen” av 1929 var riktig – och att förneka det är dödssynd mot Kominterns heliga ande – vill man nu försvara den ena imperialistiska staten mot den andra!!!

för sin plats bland de andra imperialistiska staterna och simmar i den världsimperialistiska politikens farvatten”.

Om hårklyverierna i denna fråga i viss mån tenderar att ge hela tvisten en löjets karaktär så förbättras inte saken av anklagelsens som riktades mot Stockholmskommunen för att ha uppskjutit sin första maj-demonstration på grund av regn!!! Första maj 1929 kom som bekant med regn, blåst och snöyra av det allra värsta slag över hela landet. Det var mångenstädes fullständigt omöjligt att över huvud vistas utomhus. I sin dilemma: demonstration eller inte? förfrågade sig till och med Stockholmskommunens ordförande per telefon hos den socialdemokratiska organisationen huruvida dess demonstration skulle inställas eller genomföras; detta handlingssätt togs efteråt till intäkt för att pådyvla de ledande stockholmskommunisterna inom majoriteten en oerhörd opportunist. I Exekutivens öppna brev, som senare utsändes, heter det: ”Samtidigt som Berlins arbetare ljöt sitt blod på gatorna, nedskjutna på socialfascisten Zörgiebel's befallning, samtidigt som beväpnade socialfascistiska band i Polen mördade demonstrerande arbetare, har ledarna för partiorganisationen i Stockholm, på grund av överenskommelse med socialdemokraterna, till och med underlåtit att ordna föredrag för de arbetare som samlat sig till majdemonstrationen”. Att de arbetare ”som samlat sig” i det skyfallslignande regnet endast utgjorde ett fåtal och att demonstrationen påföljande söndag samlade en anslutning som aldrig tillförne, nämndes intet om¹.

Arbetsutskottets majoritet erkände visserligen, att i många fall den förda politiken ej varit som sig bort, men försvarade också klart sin leninistiska ställning i exempelvis fackföreningsfrågan, uppställandet av vissa delkrav o. s. v. Ofrånkomligt och utslagsgivande är också att partiledningens erkända ”avvikelser” å andra sidan möttes av Kominterns begynnande ultravänstertaktik, dikterad av den s. k. tredje perioden, vilken enligt sjätte världskongressens analys är en ”period av mognande allmän kris och påskyndad tillspetsning av imperialismens utslagsgivande utrikes- och inrikespolitiska motsättning vilka oundvikligt leder till imperialistiska krig, till de väldigaste klasskonflikter, till en fas av utvidgning av det nya revolutionära uppsvinget i de utslagsgivande kapitalistiska länderna samt till stora antiimperialistiska revolutioner i de koloniala länderna”.

Sprängningen blir ofrånkomlig.

Partidiskussionen var kommen igång och gick inte att hindra. Försök gjordes till enande. Representanter för majoritet och minoritet reste i andra majoritetens och minoritetens spår till Moskva, där tvistefrågorna grundligt ventilerades. Den 3 augusti daterades Exekutivens öppna brev till partiet. Brevets linje godkändes utan förbehåll av minoriteten och av majoriteten med reservation för vissa formuleringar och för att ej även minoritetens avvikelser angivits och kritiserats. I detta brev rullades frågorna upp ur Kominterns och minoritetens synpunkt och det slutade med dekretet av en fyra månaders partidiskussion före den extra kongress som skulle hållas. Då de båda riktningarnas representanter kom åter till Sverige fortsatte emellertid kampen såväl centralt som lokalt ute i organisationerna. Majoriteten, som blivit på det klara med att en fyra månaders lång debatt fram till kongressen skulle betyda ett svårt försvagande av partiet, tog nu steget fullt ut och beslutade den 25 september att kalla till partikongress redan i november. Att man på detta håll inte heller var så övertygad om Kominterns vilja till enande förstår man vid läsningen av rekonstruktionskongressens protokoll. Oskar Samuelsson förklarar där bland annat, att ”vi erbjöd oss tidigt att lämna hela partiledningen åt minoriteten för att därigenom undgå partistrid och partiklyvning. Man

¹ Kominterns sekreterare, finländaren Kuusinen – vilken tillsammans med sina landsmän Manner och Wallenius hör till de mest lömska och sorgligt beryktade experterna på svensk partisprängning – frågade håfullt majoritetsdelegaterna vid deras besök i Moskva, om inte de svenska kommunisterna eventuellt skulle behöva paraply då de skulle genomföra sin revolution.

accepterade inte detta. Vi gjorde ett sådant erbjudande till Exekutivens härvarande instruktör. Vi förnyade detta erbjudande i Moskva när Flyg och jag tillfrågade Manuilski om det icke vore lämpligare att vår stridsfråga avgjordes på det sättet att vi i majoriteten lämnade hela ledningen åt minoriteten. Vi förklarade oss beredda att lojalt medarbeta under Sillén-Linderot, men Manuilski tillbakavisade detta bestämt. Vi fick rådet: far hem och kämpa för edra uppfattningar”.

De metoder som från Kominterns sida kom till användning i den svenska partistriden var också till övervägande delen av sådan art att de – i stället för att leda till enande – hade till följd än mer skärpta motsättningar. Så berättar Samuelson – en av de kamrater som stod i centrum av partistriden 1929, att då frågan om utseendet av exekutivrepresentant till Sverige för biläggande av konflikten ägde rum i Moskva, det från Kominterns sida föreslogs en estländare, ”kamrat Arthur”. Majoritetens representanter – Samuelson och Flyg – som väl kände att den föreslagnes kvalifikationer var större som ränksmidare än som objektiv ”förlikningsman”, förklarade inför de församlade kominternledarna – Molotov, Kuusinen och Manuilski – att mannen i fråga aldrig kom att få tillträde ens till svenska partiets lokaler. De krävde en mer kvalificerad representant. Något direkt svar på denna djärvhet lämnades inte, men då stora svårigheter började visa sig för svenskarna att ordna pass för hemresan begynte de ana ”ugglor i mossen”. När de slutligen kom till Stockholm besannades också miss-tankarna – en av de första de mötte på partiet var Exekutivens utsände – ”kamrat Arthur” – som bakom delegaternas rygg skickats över till Sverige.

En livlig pressdebatt pågick vid denna tid. Den 4 oktober sändes från Kominterns presidium ett telegram vari majoriteten uppmanades att följa Kommunistiska Internationalens beslut, direktiv och stadgar. Konflikten hade emellertid vid denna tidpunkt tillspetsats så starkt, att utgången endast kunde bli en: sprängning. Denna ägde också slutgiltigt rum den 9 oktober. Då hade Arbetsutskottet kallats till ett sammanträde, varifrån emellertid minoriteten avlägsnade sig för att besätta partilokalerna vid Torsgatan to. Här förekom senare en liten sammanstötning, varvid till och med minoritetsmännens browningar kom till användning. Majoriteten behöll Folkets Dagblad med lokalerna vid Luntmakaregatan 52, som nu blev högkvarter, kompletterade – i kraft av majoritetsställning inom A. U. och parti – centralkommittén och fortsatte ätt uppehålla Sverges Kommunistiska parti. Minoriteten, med Kominterns bistånd, bestred majoriteten rätt härtill; de förklarade majoritetens ledamöter i C. K. suspenderade och konstituerade också de Sverges Kommunistiska Parti.

”Kilbomare” och ”Sillénare”.

I Sverige fanns alltså nu två partier som kallade sig kommunistiska. Sedan dyningarna lagt sig efter sprängningen hade man tillfälle att överblicka situationen. Den var föga uppbygglig. Aldrig förr sedan partiets bildande hade en så förödande splittring ägt rum. Det stora flertalet – det beräknades två tredjedelar av partiets 18,000 medlemmar – liksom alla riksdagsrepresentanterna, hade följt majoriteten, eller som det hette i det populära språkbruket, ”Kilboms-kommunisterna”. Resten hade stannat kvar inom den till Komintern anslutna sektionen: ”Sillénarna”. Det tog närmare ett år innan allt var klart, alla kommuner hade tagit ställning o. s. v. Det visade sig då att manfallet hade varit oerhört stort. Många organisationer hade upplösts, många medlemmar gripits av pessimism och lämnat rörelsen. Majoriteten kunde i januari 1930 fastslå sin medlemssiffra till cirka 7,000, vilket visar hur stor reduktionsprocenten varit. Förmodligen kan man räkna med samma procentsiffra för sammanmältningen inom minoriteten.

Rekonstruktionskongress 1929.

Majoriteten höll sin kongress den 16-18 november 1929. Den hade samlat över 200 ombud för partiorganisationerna förutom ett 70-tal representanter för ungdomsklubbarna. Trots den genomkämpade partistriden och dess försvagande av rörelsen, var stämningen den bästa och enheten fullständig. De olika talarna fastslog och det gavs även uttryck åt i skilda uttalanden, att även om fel hade begåtts hade partiet likväl aldrig lämnat Kominterns principiella ståndpunkt. ”Vi har blott”, sade Nils Flyg i sitt inledningsanförande om den politiska situationen, ”att fortsätta på de vägar vi hittills gått och där vi vunnit våra vackra framgångar. Vi har att korrigera de fel som begåtts – det var många riktiga anmärkningar som riktades mot oss – vi skall se till att de ej upprepas, sedan gäller det blott aktivitet, aktivitet och återigen aktivitet.”

Kongressen uttalade även den förhoppningen att Kominterns sjunde världskongress skulle tillrättalägga de misshälligheter som uppstått och som vållat partiet så svåra skador. En tid efter rekonstruktionskongressen avsändes också, i samråd med oppositionella kommunistiska grupper i andra länder, en skrivelse till Komintern vari framsändes följande krav:

- 1) Erkännandet av partiet som Kominterns svenska sektion.
- 2) Upphävande av alla uteslutningar av majoriteten i Centralkommittén.
- 3) Uteslutande av de ledare som organiserat partisprängningen.
- 4) Återinförande av sillénsektens d. v. s. minoritetens proletära element till partiet.
- 5) Disciplinära åtgärder mot de element inom Exekutivkommittén som bär främsta ansvaret för sprängningen av partiet.
- 6) Förnyad objektiv prövning av alla uteslutningar som företagits inom Kominterns olika sektioner.
- 7) Genomförande av principen att de olika sektionerna under legalitetsperioden uppbringat erforderliga medel för sitt partiarbete.

Som väntat var lämnade sjunde världskongressen – som kom att avhållas först år 1935 – denna hemställan utan avseende.

Kongress 1932. – Namnförändring.

Sedan dess har partiet fortsatt sin frammarsch. Alla profetior om en vandring i Vännerströms och Höglunds spår tillbaka till socialdemokratin har kommit på skam, alla från motståndarhåll förutsagda begravingar av partiet har alltid måst inställas på grund av bristen på lik. I stället har rörelsen kraft till liv och fortsatt utveckling för varje år blivit allt tydligare märkbar. Till kongressen 1932 hade partiets medlemsantal stegrats till omkring 12,000. Detta år skedde val till andra kammaren varvid över 132,000 röster avgavs för partiet och 6 riksdagsmän placerades. (Den kominterntroga minoriteten fick 74,000 röster och 2 representanter).

Majoritetsriktningen behöll namnet Kommunistiskt parti tills på våren 1934, då genom en allmän omröstning en namnförändring ägde rum. Bland olika namnförslag stöddes förslaget: Socialistiska partiet, (Arbetarnas och jordfolkets förbund), av partistyrelsen och godkändes också med stor majoritet. Denna åtgärd – som i princip redan beslutats av kongressen 1932 – motiverades bland annat av förväxlingar som ofta skedde mellan de båda olika riktningarna och vilka sällan var till majoritetens förmån, men även av det dåliga rykte som Kominterns ultravänstertaktik under senare tid gett det kommunistiska namnet bland arbetarna. Åtgärden var alltså av taktisk art förändrade ingenting av partiets politik eller karaktär som revolutionär organisation. Dess politik och taktik bygger idag som förut på den passus i partistadgarna som säger: ”Socialistiska partiet – arbetarnas och jordfolkets förbund – är en del av den

internationella revolutionära rörelsen, vars mål är att genom det arbetande folkets revolutionära massaktioner störta det kapitalistiska samhället, upprätta proletariats diktatur och uppbygga det socialistiska samhällssystemet.”

Ungefär samtidigt med partiets namnförändring ägde en utbrytning rum av radikala element ur den socialdemokratiska rörelsen i västra Sverige. Detta tillförde partiet en stor del nya organisationer och medlemmar, bland annat två riksdagsmän. Vid landstings- och kommunalvalen 1934 flyttades positionerna ytterligare framåt. Inför kongressen 1936 räknar Socialistiska partiet 17,500 medlemmar fördelade på 416 kommuner. Som partiets rekrytskola står också ett livaktigt ungdomsförbund – uppbyggt ur spillrorna 1929 – och i dag 8,000 medlemmar starkt.

”Sillénarna” i ultravänstertaktikena labyrint.

Partisprängningen 1929 betydde för den kominterntroga riktningen ett omläggande av kursen åtskilliga streck åt vänster. Detta var en åtgärd som ej blott ankom på den svenska partiledningen utan som dikterades internationellt av Kominterns nya ultravänstertaktik – en taktik som ej hade något gemensamt med den leninistiska linje som hittills följts. Följderna av denna politik, som ledde bort från massorna till en sekteristisk självförintelsens verksamhet, har varit skrämmande sorglig. Den blev bland annat en bidragande orsak till den tyska arbetarrörelsens nederlag 1933.

Den svenska sektionen följde den nya linjen efter bästa förmåga. Så förkastades den rent valtekniska samverkan som förut skett tillsammans med socialdemokratin genom användandet av kartellbeteckningen Arbetarpartiet. I stället skulle den självständiga beteckningen Klass mot Klass användas. Fackföreningstaktiken – förut i överensstämmelse med den leninistiska maximen: ”stå kvar i fackföreningarna till varje pris”, omlades till ett fördömande av ”rädslan att överskrida de fackliga stadgarnas ram”, till parollen om bildandet av ”aktionskommittéer” bestående av såväl organiserade som oorganiserade på arbetsplatserna. Socialdemokratin blir under tredje perioden omdöpt till ”social fascism”.

För sunt tänkande och socialistiskt skolade människor har hela denna politiska framgångslinje synts dåraktig och meningslös, ja, ofta rent brottslig. Det synes emellertid som om förklaringen till densamma ej skulle vara så långt avlägsen. Sjunde världskongressen ger en första ledtråd. Här förklarades bland annat högtidligt, att *”de kommunistiska partierna beslutsamt och modigt måste ta initiativet till sammanslagning av de kommunistiska och socialdemokratiska partierna”*.¹

Förberedelser för en sådan sammanslagning har också redan gjorts i en del länder. I belysning av denna nya vändning ter sig onekligen ultravänstertaktiken som en medveten söndermulningsprocess för att Kominterns likvidering och återgång i den Andra Internationalen skall kunna försiggå så obemärkt som möjligt.

Och förklaringen härtill? Utan tvivel måste den sökas i samband med Sovjet-Unionens utrikespolitiska nyorientering. Sovjet-Unionen, som av internationalisten Lenin betraktades som blott en första etapp på världsrevolutionens väg, liar under den stalinska partibyråkratins starkt nationalistiska ledning mer och mer blivit en stat som i tävlan med de kapitalistiska länderna söker hävda sig. Det gamla leninska gardet såg garantin för S. S. S. R:s bestånd i

¹ Vid sillénpartiets utvidgade C. K.-plenium i oktober 1929 sägs i de då avfattade teserna, att ”renegaterna” – v. s. majoriteten – ”är trötta opportunistiska element, som inte kan hålla steg med klasskampens utveckling, avskiljer sig från det revolutionära världspartiet, från Komintern, och blir renegater . . . Genom att fasthålla vid sina positioner marscherar dessa opportunistiska grupper oemotståndligt till socialfascismens läger”.

Reflektionerna till denna utveckling gör sig själva. Vad som var feighet och ynkedom 1929, en föraktligt marsch till ”socialfascismen”, är beslutsamhet och mod 1936!!!

starka revolutionära partier i de olika länderna ; i dag finns ej denna garanti och Sovjet-Unionen tvingas under krigshotet från närgränsande fascistiska stater att söka sitt stöd hos de borgerliga demokratierna och i Nationernas Förbund. För dessa strävanden är Komintern blott ett hinder som bör undanrödjas.

Självklart är ett enat arbetarklassens parti idealet. Ingen medveten socialist förnekar detta. Partiet får aldrig bli självändamål. Klassen bästa går före partiets. Men frågan måste dock ställas: på vilken grund bör enheten fotas? Och svaret måste bli: på den revolutionära socialismens grundval. En grundval som vårt parti i dag som förut bygger på. Den socialdemokratiska revisionismen av olika kulörer är dödsdömd av utvecklingen själv. Det är i denna situation som Socialistiska partiets paroll: en klass, en fackföreningsrörelse och ett socialistiskt parti, är parollen för dagen.

Internationella förbindelser.

Sedan 1929 har partiet nu stått utanför Internationalerna, men dock knytande förbindelser med andra revolutionära partier i olika länder. Redan 1932 bildades I. A. C. (Internationella arbetsgemenskapen), i dag ombildad till ”Internationella byrån för revolutionär socialistisk enhet”. Till den är anslutna partier och revolutionära socialistiska grupper från skilda delar av världen. De krav som från olika inom organisationerna framkommit på bildande av en ny, Fjärde International, har ej rönt bifall. Andra Internationalen gjorde bankrutt 1914 – den är i dag, evad det gäller sin internationella uppgift, en skenorganisation, ledd av den skiftande intresse politiken i de kapitalistiska stater där socialdemokratien helt eller delvis har regeringsmakten. 1914 pratade Andra Internationalens ledare emot kriget; i dag förbereder de ett nytt krig genom understödjande av de kapitalistiska staternas rustningar. Tredje Internationalen – bildad ett par år efter att de ryska bolsjevikerna som *självständigt parti* genomfört sin revolution – ledes i dag av den sovjetryska utrikespolitiken och företräder Sovjet-Unionens nationella intressen. Med beklagande måste man slå fast, att internationalerna i nuet ingenting annat är än nationalismens bakblåsare och internationalismens dödgrävare. Inför dagens krigshot kan de ingenting annat göra än samla sin skröplighet bakom kapitalisternas lika skröpliga ”international” i Genève.

Den International – som skall upptaga de gamlas mantel är tills dato blott en ofullbordad tanke. Förverkligad måste den bli den organisation, som framväxt ur den skärpta klasskampen och i kamp mot den för var dag allt vansinnigare nationalismen, leder internationalismens stora idé till slutligt förverkligande.

Vägen framåt ligger öppen.

Härmed har i korthet gjorts ett försök att i schematiska drag teckna vägen av vårt partis utveckling från 1917 till i dag. Den vägen har inte varit rosenströdd. Det har varit en utveckling i kampens tecken. Kamp –som de revolutionära svenska arbetarnas avantgarde mot klassens fiender, kamp mot inre upplösning och splittring. En hård, men lärrik och härdande kamp.

Vägen har lett över många och svåra etapper till i dag. Förbi socialdemokratien, där den stannade vid ”inväxandets väg”, förbi den lindhagenska idealismens mystik och Fredrik Ströms romantik. Partisprängningarna och kominterntiden har varit en hård skola. Men den har också varit nyttig. Den har gett partiet den elan och oförskräckta vilja som erfordras för att slå sig igenom. Igenom, trots allt motstånd, trots alla angrepp och smädelser Sverges arbetande folk behöver mer än någonsin en partibildning som självständigt och obundet för dess talan, ett verkligt *socialistiskt* parti. Mer sammansvetsat, starkare och bättre rustat än förut står Socialistiska partiet i dag redo att fylla den uppgiften.